

Marguerite Duras

Sevgili

Türkçesi: Tahsin Yücel

Roman

Epeyce yaşlanmış olduğum bir dönemde, bir gün, kamuya açık bir yerin giriş bölümünde, bir adam yaklaştı yanıma. Kendisini tanıttı, sonra da, “Öteden beri tanırım sizi,” dedi. “Herkes gençliğinizde çok güzel olduğunuzu söylüyor, bense şimdi sizi gençliğinizdekinden daha güzel bulduğumu söylemek için geldim, gençlik yüzünüzü bu şimdiki, bu harap yüzünüz kadar beğenmezdim.”

Şimdi artık yalnız benim görebildiğim ve bugüne dek hiç sözünü etmediğim bu görüntüyü sık sık düşünürüm. Hep aynı sessizlik içinde, hayranlık verici, durur öyle. Bütün görüntülerim içinde en hoşlandığım görüntüdür o, içinde kendimi bulduğum, kendimden geçtiğim görüntü.

Çabucak iş işten geçiverdi yaşamımda. Daha on sekiz yaşında iş işten geçmişti. On sekizle yirmi beş arasında beklenmedik bir yöne gitti yüzüm. On sekizimde yaşlandım. Herkeste böyle mi olur, bilmiyorum, hiç sormadım. Yaşamın en genç, en gözde yaşları sürülürken insanı çarpıveren şu zaman vurgunundan bazı bazı söz etmişlerdi bana sanırım. Çok hoyrat oldu bu yaşlanma. Yüz çizgilerimi birer birer sardığını, aralarındaki bağıntıyı değiştirdiğini, gözleri daha büyük, bakışı daha hüznü, ağzı daha belirgin duruma getirdiğini, alını derin çizgilerle damgaladığını gördüm. Bundan ürkemek şöyle dursun,

örneğin okuduğum bir kitabın gelişimine göstereceğim türden bir ilgiyle izledim yüzümün yaşlanmasını. Aldanmadığımı, günün birinde yavaşlayacağını, doğal akışına döneceğini de biliyordum. Beni on yedi yaşında Fransa'ya geldiğim sırada tanışmış olanlar, iki yıl sonra, on dokuz yaşında yeniden gördüklerinde şaşırıp kalmışlardı. Bu yüz, bu yeni yüz hep kaldı işte. Benim yüzüm oldu. Daha da yaşlandı kuşkusuz, ama gerekenden daha az. Sert ve derin kırışıklarla parçalanmış, derisi çatlamış bir yüzüm var şimdi. Çok ince çizgili birtakım yüzler gibi göçmedi öyle, aynı çehreyi korudu ama maddesi çürüdü. Çürümüş bir yüz benimki.

Şurasını da söyleyeyim, on beş buçuk yaşındayım.

Mekong üzerinde bir arabalı vapur.

Irmak üzerindeki yolculuk boyunca sürüyor görüntü.

On beş buçuk yaşındayım, bu ülkede mevsimler yok, tek bir mevsim içindeyiz, sıcak, tekdüze bir mevsim, uzun sıcak kuşağındayız dünyanın, bahar diye bir şey yok, baharın dönmesi diye bir şey yok.

Saygon'da bir devlet yurdundayım. Burada, bu yurttan yapı kalkıyor, bu yurttan yiyip içiyor ama dışarıda, Fransız lisesinde okuyorum. Annem ilkokul öğretmeni, küçük kızının lise öğretmeni olmasını istiyor. Sen lise öğretmeni olmalısın. Kendisi için yeterli olan şey kızı için yeterli değil. Lise öğretmenliği, sonra da yüksek öğretmenlik için iyi bir matematik sınavı sonucu. Okula başladığım yıllardan beri hep dinledim bu nakarati. Matematik sınavından kaçınabileceğimi aklımdan bile geçirmemiştim hiçbir zaman, umut etmesine yardımcı olduğum için mutluydum. Annemi çocuklarına ve kendine her gün gelecekler kurarken gördüm hep. Bir gün, oğulları için parlak gelecekler kuramaz oldu, o zaman da başka gele-

cekler, kısıntı gelecekler kurdu, ama bunlar da işlevlerini yerine getiriyor, insanın önündeki zamanı tıkıyordu. Ortanca kardeşimin muhasebe kurslarını anımsıyorum. Her yıl, her düzeyde izlenen açık öğretimi. Arayı kapatmak gerek, derdi annem. Üç gün sürerdi bu iş, hiçbir zaman dört güne çıktığı olmazdı, hiçbir zaman. Hiçbir zaman. Görev yeri değiştirilince açık öğretim de boşlanırdı. Yenisine baştan başlanırdı. Annem on yıl dayattı. Hiçbir işe yaramadı. Ortanca kardeşim Saygon'da küçük bir muhasebeci oldu. Sömürgece meslek okulu yoktu, büyük kardeşimin Fransa'ya gitmesini buna borçluyuz. Meslek okulunda okumak için birkaç yıl Fransa'da kaldı. Okumadı. Annem de bilmiyor değildi kuşkusuz. Ama seçeneği yoktu, bu oğlu diğer iki çocuktan ayırmak gerekiyordu. Büyük kardeşim birkaç yıl aileden uzakta kaldı. Annem onun yokluğunda aldı devlet toprağını. Bu da korkunç bir serüven oldu doğrusu, ama bizler, biz evde kalan çocuklar için, gecenin, avcının gecesinin, çocuk katilinin varlığı bundan da korkunç olurdu.

Bütün çocukluk boyunca o sert güneşte kavruldun da ondan, dediler sık sık. Ama inanmadım. Yoksunluğun çocukları daldırdığı düşüncelerden ileri geldiğini de söylediler. Hayır, bu da değil. Sürekli açlığın yarattığı yaşlı-çocuklar, evet, ama biz, hayır, biz aç değildik, beyaz çocuklardık biz, utanırdık, eşyalarımızı satardık, ama aç kalmazdık, yerli bir uşağımız vardı, bazı bazı berbat şeyler, küçük kaymanlar, bataklık kuşları yerdik, orası doğru, ama bu pislikleri bir uşak pişirirdi, önümüze gene bir uşak getirirdi, kimi zaman da geri çevirirdik, yemeği boşvermekten çekinmezdik. Hayır, on sekiz yaşına geldiğim zaman bir şey oldu, bu yüz ondan bu duruma geldi. Gece olsa gerekti. Kendimden korkuyordum, Tanrı'dan korkuyordum. Gündüz daha az korku duyuyordum, ölüm de o denli kötü görünmüyordu gözüme. Ama bırakmıyordu yakamı. Öldürmek,

abimi öldürmek istiyordum, onu öldürmek, bir kez, yalnız bir kez altetmek ve öldüğünü görmek istiyordum. Annemin önünden sevgisinin nesnesini, bu oğlu kaldırmaktı düşüncem, onu böyle çok, böyle kötü sevdiği için kendisini cezalandırmaktı, her şeyden önce de ortanca kardeşimi, çocuğumu kurtarmaktı, ortanca kardeşimi yaşamının üstüne çöken bu abinin canlı yaşamından, günün üzerine çekilen bu kara perdeden, onun temsil ettiği, onun koyduğu bu yasadan kurtarmak istiyordum, kendisi insandı ama yasası hayvan yasasıydı, ortanca kardeşimin yaşamının her gününün her dakikasında korku uyandırıyor, bu korku sonunda yüreğine saplandı, onu öldürdü.

Ailemin insanları hakkında çok yazdım ama bunu yaparken annem ve kardeşlerim hâlâ yaşıyorlardı, onların çevresi hakkında, çevrelerindeki şeyler hakkında ama bu şeylere gitmeden yazdım.

Yaşamımın öyküsü yok. Böyle bir öykü yok. Odak diye bir şey olmadı hiç. Yol yok, iz yok. Alabildiğine geniş yerler var, buralarda bir zamanlar biri varmış sanısı uyandırıyorlar, ama doğru değil, hiç kimse yoktu. Gençliğimin küçücük bir kesitinin öyküsünü daha önce de yazdım az çok, yani şöyle bir görünmesine yetecek kadar; şimdi bu öyküden söz ediyorum işte, ırmaktan geçiş öyküsünden. Burada yaptığım hem farklı hem de aynı. Daha önce aydınlık dönemlerden söz etmiştim, aydınlatılmış dönemlerden. Burada aynı gençliğin gizli dönemlerinden, kimi olgular, kimi duygular, kimi olaylarla ilgili gerçekleştirmiş olabileceğim birtakım defin işlemlerinden söz ediyorum. Beni güçlü bir biçimde utanç duygusuna yönelten bir çevrede başladım yazmaya. Onlara göre yazmak henüz ahlsalsal bir şeydi. Şimdiyse yazmak hiçbir şey değil neredeyse. Bazı bazı görüyorum: Her şeyi birbirine karıştırıp boşluk ve hiç-

liĝe gitmek olmadıktan sonra, yazmak hiçbir Şey. Her Şey, her seferinde, nitelenmez özüyle tek bir Őeyde karıştırılmadıktan sonra, yazmak reklamdan başka bir Şey deĝil. Ama oĝu zaman da herhangi bir görüŐe baĝlanmıyorum, bütün alanların açık olduĝunu, belki de bütün duvarların yıkıldıĝını, yazının gizlenmek, oluşmak, okunmak için sıĝınacak yer bulamayacaĝını, temel uygunsuzluĝuna artık saygı gsterilmeyeceĝini görüyorum ama bu kadar, daha ötesini düşünmüyorum.

Şimdi anlıyorum ki, orta yaşlarımnda, alkol yüzünden edindiĝim bu yüzün n görüntüsünü daha çok gençken, on sekiz yaşımnda, on beş yaşımnda kazanmışım. Tanrının yklenmediĝi işlevi alkol yüklendi, bir de öldürme, beni öldürme işlevini. Alkolün yüzü alkolde önce geldi bana. Alkol gelip doĝruladı onu. Benliĝimde yer vardı buna, başka Şeyler gibi bunu da anladım, ama tuhaf bir biçimde, zamanından önce. Aynı biçimde arzuya da yer vardı içimde. On beş yaşımnda yüzüm hazzın yzyd ve ben hazzı bilmiyordum. İyiden iyiye görünüyordum bu yüzü. Annemin bile görmesi gerekirdi. Kardeşlerim görüyorlardı. Her Şey böyle başladı bende, bu göze batan, bitkin yüzle, zamanından önce, *deneyimden* nce morarmış bu gözlerle.

Yaş on beş buçuk. Irmaktan geçiş. Saygon'a dnyorsam, yolculuĝa çıkmışım demektir, hele ki otobüse bindiĝimde. O sabah da Sadec'ten otobüse binmişim. Annem kız okulunu yönetiyor burada. Bir okul tatili sonu ama hangisi, unuttum gitti. Tatili annemin görevi nedeniyle oturduĝu küçük evde geirmişim. O gün de Saygon'a, yurda dönüyorum. Yerli ahalinin kullandıĝı otobüs Sadec'in pazar alanından kalktı. Annem her zamanki gibi geçirmeye gelmişti beni, şoföre emanet etti, beni hep Saygon otobüslerinin şoförlerine emanet eder, bakarsın bir kaza olur, bir yangın çıkar, tecavüz vakası olur, korsanlar sal-

dırır, vapur ölümcül bir kazaya uğrar diye. Şoför de her zamanki gibi öne, kendi yanına, beyaz yolculara ayrılan yere oturttu beni.

Görüntü toplamdan bu yolculuk sırasında koparılmış, bu yolculuk sırasında alınmış olmalı. Var olabilirdi, bir resim çekilebilirdi, başka durumlarda, başka yerlerde, başka resimler çekildiği gibi. Ama çekilmedi. Bunu gerektirmeyecek ölçüde önemsizdi durum. Kim düşünebilirdi ki? Bu olayın, bu ırmak yolculuğunun yaşamımdaki önemi önceden kestirilebilseydi, o zaman çekilebilirdi. Oysa, oluştuğu sırada, varlığı bile bilinmiyordu daha. Bir tek Tanrı biliyordu. Bu yüzden bu görüntü yok, başka türlü de olamazdı. Atlandı. Unutuldu. Toplamdan koparılıp alınmadı. Etkisini, bir mutlağı temsil etme, onu yaratma özelliğini bu çekilmemişliğine borçlu.

Kısacası, Koşınşın'ın güneyindeki büyük çamur ve pirinç ovasının, Kuşlar Ovası'nın ortasında, Mekong'un Vinhlong'la Sadec arasında bulunan bir kolunu geçerken, arabalı vapurda oldu olan.

Otobüsten iniyorum. Küpeşteye gidiyorum. Irmağa bakıyorum. Annem, arada bir, bu ırmaklar, yani okyanuslara doğru yol alan Mekong ve kolları, okyanusların boşluklarında silinip gidecek olan bu sulak alanlar kadar güzel, bunlar kadar büyük, bunlar kadar yabanıl ırmakları yaşamım boyunca hiçbir zaman göremeyeceğimi söyler. Göz alabildiğine uzanan düzlükte, bu ırmaklar hızla ilerler, sanki toprak eğiliyormuş gibi boşanırlar.

Arabalı vapura geldik mi otobüsten inirim her zaman, geceleri de inirim; çünkü hep korkarım, halatlar kopacak, denize doğru sürükleneceğiz diye. Korkunç akıntıda yaşamımın son anını izlerim. Akıntı öylesine güçlüdür ki, her şeyi alıp götürabilir, taşları bile, bir katedrali, bir kenti bile. Bir fırtına eser ırmak suları içinde. Bir yel çırpınır.